

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจโทรทัศน์ระบบ VHF และ เคเบิลทีวีในประเทศไทยอันเป็นผลจากเทคโนโลยีของดาวเทียมไทยคมนั้น ต้องการวิเคราะห์ถึง สภาพปัจจุบันของการกระจายเสียงโทรทัศน์ในระบบ VHF และเคเบิลทีวี ตลอดจนนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่ประเทศไทยมีดาวเทียมสื่อสาร "ไทยคม" เป็นของตนเอง โดยได้มีการนำดาวเทียมไทยคมมาใช้ในกิจการโทรทัศน์ จากคุณสมบัติและประโยชน์ของดาวเทียมไทยคมที่เอื้อต่อการออกอากาศวิทยุโทรทัศน์นั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดต่อธุรกิจโทรทัศน์ในระบบ VHF และเคเบิลทีวีในประเทศไทย โดยสามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาต่างๆที่ธุรกิจโทรทัศน์กำลังประสบอยู่ได้หรือไม่และอย่างไร ทั้งนี้เพื่อทราบถึงทิศทางของธุรกิจโทรทัศน์ในประเทศไทยที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยดังกล่าวเป็นแบบผสมในลักษณะวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive Analysis) โดยใช้แหล่งข้อมูลต่างๆในการวิเคราะห์ 2 หมวดใหญ่ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) โดยอาศัยการวิเคราะห์ศึกษาเอกสารจากวารสารต่างประเทศ เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีของการออกอากาศวิทยุโทรทัศน์และเทคโนโลยีดาวเทียม ได้แก่

1.1 ข้อมูลของบริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน)

- 1.2 ชาวที่เกี่ยวข้องกับดาวเทียมไทยคม เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของดาวเทียมไทยคมในกิจการโทรทัศน์เท่านั้น
- 1.3 บทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และบทวิจารณ์ บทความทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับดาวเทียมไทยคมและธุรกิจโทรทัศน์ในประเทศไทย
- 1.4 เอกสารจากวารสารต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับวงการการสื่อสารผ่านดาวเทียมโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ของทั่วโลก
- 1.5 เอกสารประกอบการสัมมนาเกี่ยวกับทิศทางและแนวโน้มของระบบการออกอากาศโทรทัศน์โลก โทรทัศน์ผ่านดาวเทียมที่มีการจัดสัมมนาทั้งในและต่างประเทศ

2. แหล่งข้อมูลจากบุคคล (Interview) โดยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจโทรทัศน์ของประเทศไทย โดยใช้หลักการ Delphi Technique ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในองค์กรนั้นๆ โดยเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญได้ตั้งสมมติฐานว่า ผู้เชี่ยวชาญผู้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้จริงจึงสามารถได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งสำคัญนั้นได้ แหล่งข้อมูลจากบุคคลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

1. ผู้ประกอบการโทรทัศน์ในระบบ VHF ได้แก่
 - นายอุดม จะโนภาษ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท.
 - พันเอกยศพล มีพรหม ผู้บังคับศูนย์โทรคมนาคม หัวหน้าแผนกสถานีดาวเทียมภาคพื้นดิน ฝ่ายเทคนิค สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก
 - นายศรัณย์ วิรุฒมวงส์ ผู้จัดการฝ่ายเทคนิคด้านวิศวกรรมวางแผน สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

- นายแสงชัย สุนทรวัฒน์ ผู้อำนวยการองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
- นายสมพงษ์ วิสุทธิแพทย์ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย สทท.11
- นายสุรินทร์ แปลงประสพโชค หัวหน้าฝ่ายข่าว สทท.11
- นายเชวง หวังภูษเคนทร์ หัวหน้าฝ่ายช่างเครื่องส่ง สทท.11

2. ผู้ประกอบโทรทัศน์เคเบิลทีวี ได้แก่

- นายนิวัฒน์ บุญทรง กรรมการผู้อำนวยการ บริษัท อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน)
- วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์รายวันของ นายวิชัย ตันตราธิวุฒิ รองประธานบริษัท สยามบรอดคาสติ้ง แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด
- วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์รายวันของ นายประพันธ์ บุญเกียรติ กรรมการผู้จัดการบริษัท วัฏจักร จำกัด

3. ผู้ประกอบการดาวเทียม หรือ Satellite Operator ได้แก่

- ดร.ดำรงค์ เกษมเศรษฐ์ กรรมการผู้อำนวยการ บริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด(มหาชน)

4. ผู้ประกอบการให้บริการทางเทคนิคในระบบ Direct-To-Home ได้แก่

- นายวิเชียร เมฆตระการ ผู้จัดการทั่วไป บริษัท แซทเทลไลท์ เซอร์วิส จำกัด
- นายธีระยุทธ บุญโชติ ผู้จัดการฝ่ายออกอากาศ บริษัท แซทเทลไลท์ เซอร์วิส จำกัด

- นายนิตพนัย สุบรรณเสณี ผู้จัดการแผนกปฏิบัติการและซ่อมบำรุง ระบบ
ออกอากาศ บริษัท แซทเทลไลท์ เซอร์วิส จำกัด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยใช้วิธีค้นคว้าเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านดาวเทียมจากแหล่งต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น ในแง่มุมของพัฒนาการที่เกิดขึ้นและประโยชน์ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการแพร่ภาพสัญญาณโทรทัศน์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การจดบันทึก ทำสำเนา และแยกหมวดหมู่เอกสารที่ใช้

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) โดยอาศัยการบันทึกเทปเสียงและการจดบันทึก ซึ่งการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องที่เป็นผู้ประกอบการสถานีโทรทัศน์และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆในธุรกิจโทรทัศน์ของไทยนั้นได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีอำนาจตัดสินใจหรือเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจขององค์กรนั้น นอกจากนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญของบริษัทชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน) ในฐานะผู้ดำเนินโครงการดาวเทียมสื่อสารแห่งชาติไทยคม และ บริษัท แซทเทลไลท์ เซอร์วิส จำกัด ผู้รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับระบบและเทคนิคของโครงการโทรทัศน์โดยตรงสู่บ้านเรือน (DTH)

นอกจากนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลยังรวมถึงการศึกษาปัจจัยแวดล้อมต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบันที่อาจมีผลเกี่ยวเนื่องกับเทคโนโลยีการใช้ดาวเทียมเพื่อการแพร่ภาพโทรทัศน์ด้วย โดยปัจจัยต่างๆเหล่านั้นได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ รูปแบบการใช้ชีวิต และความต้องการของผู้รับสารในการยอมรับนวัตกรรมการแพร่ภาพโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมไทยคม (Economic & Life Style & Need)

เช่น ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อเปลี่ยนมาใช้ระบบ DTH ของดาวเทียมไทยคม, ความต้องการของผู้รับสารที่จะมีรายการโทรทัศน์ที่หลากหลายให้เลือกชม เช่น การมีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเป็นทางเลือกใหม่ที่ต่างไปจากโทรทัศน์เพื่อความบันเทิง

2. ความหลากหลายของเทคโนโลยีและการแข่งขันในธุรกิจ (Technology Availability & Competition)

เช่น การมีดาวเทียมไทยคม การมีเคเบิลใยแก้ว เทคโนโลยีของแต่ละระบบนั้น อะไรที่เป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาตัดสินใจของผู้ประกอบการในการตัดสินใจใช้ดาวเทียมไทยคมของผู้ประกอบการโทรทัศน์ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีบีบอัดสัญญาณภาพแบบดิจิทัลมาใช้บนดาวเทียมไทยคม ก่อให้เกิดผลอย่างไร ตลอดจนการนำย่านความถี่ Ku-Band มาใช้เป็นครั้งแรกนั้นมีผลกระทบต่อธุรกิจโทรทัศน์ในแง่มุมใด

3. คู่แข่งและสภาพการแข่งขันในตลาดที่เป็นปัจจัยในการตัดสินใจของผู้ประกอบการโทรทัศน์ (Competition in The Industry)

เช่น โทรทัศน์ระบบ VHF นั้นมีอยู่ด้วยกันถึง 5 สถานี รวมทั้งการดำเนินธุรกิจเคเบิลทีวีที่มีหลากหลายและต่างก็ต้องแข่งขันกันในด้านคุณภาพและเทคโนโลยีเพื่อแย่งชิงลูกค้า ทำให้ประชาชนมีโอกาสในการเลือกมากขึ้น ดังนั้นเมื่อคู่แข่งมีมาก ธุรกิจโทรทัศน์ก็จำเป็นต้องพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น การที่รัฐอนุญาตให้เอกชนดำเนินการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ได้ทั้งในและต่างประเทศจะมีผลกระทบเช่นไรต่อธุรกิจโทรทัศน์ในประเทศไทยในการพัฒนารูปแบบและคุณภาพของรายการเพื่อให้ธุรกิจโทรทัศน์ของตนสามารถสร้างผลกำไรเหนือผู้อื่นได้ เป็นต้น

4. การปรับปรุงกฎระเบียบของภาครัฐ (Government De-Regulation)

เช่น การอนุญาตให้มีเคเบิลทีวี การเปิดเสรีในการครอบครองจากรับสัญญาณดาวเทียม การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลให้ดาวเทียมไทยกับธุรกิจโทรทัศน์ในประเทศไทยมีผลกระทบอย่างไร

5. ปัจจัยภายนอกอื่น ๆ (External Factor)

เช่น การที่ธุรกิจโทรทัศน์ใช้ระบบการแพร่ภาพผ่านดาวเทียมเพื่อให้พื้นที่สัญญาณครอบคลุมได้ทั่วประเทศ กลับสร้างผลทางอ้อมให้เกิดการใช้จานรับสัญญาณดาวเทียมดักรับสัญญาณภาพโดยตรงขึ้น รวมทั้งต่างประเทศที่พื้นที่สัญญาณของดาวเทียมไทยคมครอบคลุมไปถึง ก็สามารถรับชมรายการโทรทัศน์ไทยได้ด้วย การที่มีดาวเทียมไทยคมเข้ามาทำให้ตลาดจานรับสัญญาณดาวเทียมมีความตื่นตัวมากขึ้นก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาว่า เมื่อเคเบิลทีวีรายใหญ่ของประเทศไทย 2 รายที่ได้เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน คือ IBC และ TST ได้ประกาศตัวอย่างชัดเจนว่าจะประยุกต์พัฒนาระบบการออกอากาศโทรทัศน์ของตนเป็นระบบ DTH แล้วนั้น ดังนั้นธุรกิจโทรทัศน์หลักในปัจจุบันของประเทศไทยคือ โทรทัศน์ในระบบ VHF ที่มีอยู่ 5 สถานีหลักนั้นจะมีทิศทางและแนวโน้มการปรับเปลี่ยนเช่นใดเพื่อความอยู่รอดในธุรกิจโทรทัศน์ที่พุ่งทะยานไปในยุค "โลกาภิวัตน์" นี้

ทั้งนี้เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ทำการวิจัยนี้เป็นยุคแรกของการที่ประเทศไทยเริ่มมีดาวเทียมของตนเองเป็นครั้งแรก คือ ดาวเทียมไทยคม และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ดาวเทียมไทยคมได้นำมาสู่ประเทศไทยนั้น นับเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านที่มีความรุนแรงมาก หรือเรียกได้ว่าเป็น Transitional Period อีกทั้งเทคโนโลยีเองก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิจัยครั้งนี้จึง

มีขอบเขตเพื่อศึกษาในเชิงแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจโทรทัศน์หลักทั้ง VHF TV และ เคเบิลทีวี ที่มีการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบันเท่านั้น

คำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์

1. กลุ่มผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจโทรทัศน์ระบบ VHF และ เคเบิลทีวี
 - แผนพัฒนา/แผนการตลาดของธุรกิจโทรทัศน์ของท่านเป็นอย่างไร
 - ราคาของการเช่าช่องสัญญาณดาวเทียมไทยคมเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเปลี่ยนระบบการออกอากาศของธุรกิจของท่านหรือไม่
 - อะไรคือปัจจัยหลักในการนำมาจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจโทรทัศน์ของท่าน
 - หากธุรกิจโทรทัศน์ของท่านต้องการใช้ระบบการแพร่ภาพแบบ DTH บนดาวเทียมไทยคม อะไรคือปัจจัยหลักในการตัดสินใจ
 - กลุ่มธุรกิจของท่านมีความต้องการช่องทางที่เพิ่มขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดธุรกิจโทรทัศน์เสรี มากน้อยเพียงใด / อย่างไร
 - ช่องทางการพัฒนาระบบการแพร่ภาพโทรทัศน์ที่ท่านจะเลือกใช้คืออะไร ใช้ดาวเทียมหรือใช้สายเคเบิล ฯลฯ
 - การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่างๆของภาครัฐจะทำให้เกิดสิ่งใดขึ้น
 - ธุรกิจโทรทัศน์ของท่านมีแผนงานอย่างไรเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่างๆของภาครัฐ
 - เมื่อดาวเทียมไทยคมสามารถเพิ่มช่องทางทำให้มีโทรทัศน์จำนวนมากช่องขึ้นได้ การวางแผนการใช้สื่อของธุรกิจโฆษณาจะเป็นอย่างไร, โทรทัศน์ในปัจจุบันจะสูญเสียรายได้หรือไม่, ทางแก้ไข/ป้องกัน ฯลฯ

- ธุรกิจโทรทัศน์มองว่าความเป็นไปได้ที่ระบบการออกอากาศแบบใหม่จากเทคโนโลยีของดาวเทียมไทยคมเป็นไปได้หรือไม่/อย่างไร
- ธุรกิจโทรทัศน์ได้กำหนดบทบาทและทิศทางการพัฒนาทั้งแผนการตลาด รวมทั้งรูปแบบและคุณภาพรายการอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป

2. ในส่วนของบริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด(มหาชน) และบริษัทในเครือที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา และนำเทคโนโลยีของดาวเทียมไทยคมมาใช้ในการออกอากาศสัญญาณโทรทัศน์

- บริษัทฯ มีแผนการตลาดของ DTH อย่างไร
- ความคาดหวังในธุรกิจการตลาดดาวเทียมที่ส่งผลถึงการปรับเปลี่ยนโฉมหน้าวงการโทรทัศน์ไทย
- อะไรคือเหตุผลสำคัญในการนำเทคโนโลยีใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนเข้ามาสู่ประเทศไทย
- เหตุผลและปัจจัยในการตั้งราคาการเช่าช่องสัญญาณดาวเทียมไทยคมเพื่อใช้ในการออกอากาศสัญญาณโทรทัศน์
- เทคโนโลยีการแพร่ภาพโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมในอนาคตมีทิศทางเช่นใด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและทิศทางทางการตลาดของธุรกิจโทรทัศน์อันสืบเนื่องจากเทคโนโลยีของดาวเทียมไทยคม ผลกระทบที่จะเกิดกับธุรกิจโทรทัศน์และอุตสาหกรรมโดยรวม โดยวิเคราะห์จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมมาจากเอกสารและใช้การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในข้างต้นเพื่อช่วยทำให้ทราบถึงการประเมินของบุคคลที่อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทิศทางที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในวงการอุตสาหกรรมธุรกิจโทรทัศน์ โดยได้นำเสนอลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการ

1.1 รวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งหมดของอุตสาหกรรมโดยรวมและแนวโน้มที่ตลาดโลกใช้ในการพัฒนาระบบการแพร่ภาพโทรทัศน์ของประเทศตน

1.2 วิเคราะห์ถึงเทคโนโลยีที่มากับตัวของดาวเทียมไทยคมที่มีผลต่อการแพร่ภาพสัญญาณโทรทัศน์ ซึ่งได้วิเคราะห์จากเอกสารข้อมูลและการสัมภาษณ์ในส่วนของ บริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน) เปรียบเทียบกับเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมโดยรวมของตลาดโลก

2. การประมวลข้อมูลและวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ (Depth Interview)

โดยการ

2.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการแพร่ภาพโทรทัศน์ระบบ VHF และเคเบิลทีวีในประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากข่าวและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจโทรทัศน์ระบบ VHF และเคเบิลทีวี

2.2 วิเคราะห์ทิศทางและแนวโน้มจากการนำเทคโนโลยีของดาวเทียมไทยคมเข้ามาแก้ปัญหาและจุดอ่อนของระบบการออกอากาศสัญญาณโทรทัศน์ในปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์จากสองฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ประกอบการโทรทัศน์ และฝ่ายบริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือซึ่งเป็นผู้ประกอบการดาวเทียมไทยคมและเป็นผู้นำเทคโนโลยีของดาวเทียมไทยคมมาประยุกต์ใช้กับระบบการออกอากาศสัญญาณโทรทัศน์ในประเทศไทย

2.3 ประมวลทัศนะจากแหล่งข้อมูลที่ได้ทำการสัมภาษณ์ว่ามีข้อคิดเห็นและมองสถานการณ์อย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์ถึงทัศนะของแหล่งข้อมูลว่าบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นมีทัศนคติว่าน่าจะเกิดทิศทางการเปลี่ยนแปลงเช่นใด และอะไรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดขึ้นเช่นนั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย